

Siposné Kecskeméthy Klára:

MIÉRT LESZ VALAKI KATONA? MARTIN KORNÉL ÉLETÚTJA

Rezümé:

A szerző a cikkében Martin Kornél katonai akadémikus, páncélos hadnagy, hadifogoly, vegyészmérnök életével és munkásságával foglalkozik. Martin Kornélt 1944. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. Tisztként a Szent László hadosztály állományában az Ipoly menti védelemben harcolt, orosz hadifogságba került. Szabadulása után a civil életben igyekezett boldogulni: elvégezte a Műegyetemet, Frankfurt am Main és Saarbrücken egyetemeinek fizikai-kémiai intézeteiben dolgozott, ott doktorált. Ludovikás életéről, múltjáról számos cikket, tanulmányt írt.

Kulcsszavak: Ludovika Akadémia, páncélos hadnagy, Szent László hadosztály, hadifogoly, Műegyetem, vegyészmérnök

Klára Siposné Kecskeméthy:

WHY DOES SOMEONE BECOME A SOLDIER? THE LIFE OF KORNÉL MARTIN

Résumé:

The author of the article intends to introduce Kornél Martin's life and carrier as military cadet, second lieutenant of armour, prisoner of war and later on chemical engineer. Kornél Martin was promoted to second lieutenant on August 20th, 1944. He began his military carrier in the Szent László Infantry Division, his unit fought to defend the Ipoly riverside, where he fell into Russian captivity and became prisoner of war. After his release he completed Technical University and tried to get along in civil life. He worked for the Physical-Chemical Institute of the Frankfurt am Main and Saarbrücken University and received his doctorate. He published numerous articles on the history of his cadet's life.

Keywords: Ludovika Academy, second lieutenant of armour, Szent László Infantry Division, prisoner of war, Technical University, chemical engineer

Mi készíten egy embert sorsának átgondolására és emlékeinek papírra vetésére? Tanulságot, különleges történelmi események tiporta életsorsot, az utódoknak igaz történetet, a családtagoknak örökséget szeretne adományozni és hátrahagyni. Így ír erről dr. Martin Kornél: *„Bár távolról sem dicsérni szeretném vénségemre a laudációra kevésbé méltó elmúlt időket, de – mit tagadjam, – éppen a viszontagságok szelídülnek több mint fél évszázad múltával anekdotákká, és jobbára kitörölhetetlen emlékekké. A memória persze szelektál: amit gyakorta felidézünk, megmarad, a többi kiesik. Ami marad, az a visszaemlékezések természetéből eredően – nolens-volens¹ – szubjektív, és egyben önigazolás is.”*

Mi indít egy konzolidált családi körülmények között felnevelkedett 18 éves budapesti (budai) fiataalt arra, hogy ilyen pályát válasszon? Mi mindenben kell keresztül mennie, átesnie, hogy katonává váljék? Több életrajzi írásában erre próbált meg választ adni Martin Kornél.

¹ Akarva-akaratlanul

*

A budai, Attila úti Werbőczy István Reálgymnázium (ma Petőfi Sándor Gimnázium) a tanulmányi versenyek eredményességét tekintve a legjobb állami iskolának számított. Kiváló tanárok tanítottak: a Sorbonne-on végzett dr. Tóth Géza matézis és fizika órái, dr. Stimakovits László történelemoktatása és remek művészettörténeti előadásai, dr. Várady Zoltán magyar tanítása, dr. Simon László latin órái élményszámba mentek. Az iskolába lutheránusok, kálvinisták (reformátusok), katolikusok és izraeliták egyaránt jártak. A 41 fős, kivételesen tehetséges diákokból álló osztályból kilenc kitüntetéssel, egy pedig jelesen érettségizett.

A hazafias nevelés nyolc éven át magától értetődő volt. Az első tanítási óra elején felállva mondták el a Papp-Váry Elemérné költötte, nemzeti imádságnak számító Magyar Hiszekegy első versszakát:

*Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.*

A hetedik osztályban légtalmi-gázvédelmi, a nyolcadikban honvédelmi oktatás és levante kiképzés vette kezdetét. Vezetője Angyal Károly tartalékos zászlós volt. A kezdet kezdetén a jelentkezést gyakorolták. Minthogy addigi életében csak tánciskolába járt, a *végeztem!* vezényszóra jobbra hajtotta végre a hátraarcot. Az oktató visszarendelte és persze kigúnyolta. Egy másik alkalommal a Szabadság téri országzászlót koszorúzták meg. Oszlopban, párosan vonult fel a nyolcadik osztály, a járdáról sokan megbámulták őket. Jóleső érzés volt, kihúzta magát. Évek múltán nem egyszer gondolt rá, hogy vajon mennyiben járulhatott hozzá a gúny miatt érzett dac, majd a masírozás sugallta összetartozás, erőt kiváltó érzés későbbi elhatározásához, hogy a Ludovikára jelentkezzen?

A gimnáziumi nyolcadik osztályt lezáró tradicionális ballagás egy szál virággal a kézben, a Gaudeamus mellett pentatonikus magyar népdalokat és az elmaradhatatlan *Ballag már a vén diákot* énekelve, áhítatos szerénységgel folyt le. Pedig a gimnáziumi végzettség és az azt betetőző érettségi annak idején – még 1941-ben is – afféle határkö volt. Aki maturált, „úriembernek” számított, nyitva állt előtte az áhított tisztviselői pálya megannyi változata és persze az egyetemek. Ez utóbbiakhoz általában elég volt a jeles vagy jó érettségi eredmény, felvételi vizsga csak a Ludovikához és a kapcsolt intézetekhez kellett. Ők az utolsó éveit érték meg a „boldog békeidőkre” sokban emlékeztető, bár összehasonlíthatatlanul szegényebb kornak; ámbár egyre inkább érezték, hogy recseg-ropog körülöttünk a világ, és úgy tűnt számukra, hogy lazul Trianon béklyója.

1938. november elején, a müncheni egyezmény nyomán létrehozott német–olasz döntőbizottság – Anglia és Franciaország távolmaradása mellett – az ún. első bécsi döntésben közel 12 000 négyzetkilométernyi területet juttatott vissza hazánknak, egymilliónál több, csaknem 90%-ban magyar lakossal. A bevonulás csodálatos napjai következtek, még ha ma már tudjuk is, hogy ezzel kerültünk az első történelmi csapdába. 1939. március 15-én Kárpátalja, további 12 000 négyzetkilométer ősi magyar terület tért vissza. Ezzel – kijutva az ezeréves határra – közös lengyel–magyar és szovjet–magyar határszakasz is kialakult.

Martin Kornél a hetedik osztályba lépett a gimnáziumban, amikor Hitler 1939.

szepember elsején, megtámadta Lengyelországot, megindítva ezzel a második világháborút.

A második bécsi döntés keretében, 1940. augusztus 30-án, visszacsatolták Észak-Erdélyt – a Partiummal és a Székelyfölddel együtt összesen 43 000 négyzetkilométert – két és félmillió, több mint felerészben magyar lakossal. A lelkesedés határtalan volt! A filmhíradóban látott szeptemberi diadalmenet, a virágosó, a fogadások – az élen a kolozsvári ünnepléssel – azóta is szívszorító, felejthetetlen élményei Martin Kornélnak.

Gimnáziumi éveit során igazából mindvégig az áhított orvosi pálya lebegett előtte. Fordulatot 1941 hozott: két legjobb barátja és hittestvére, Wels István és a kelenföldi evangélikus lelkész fia, Szántó János, gimnáziumi osztálytársa tavasszal elárulták, hogy megpályázzák a Ludovikát. Ha tervüket siker koronázza, négy év után *magyar királyi hadnagyként*, kész emberként szolgálhatják a hazát. A katonaság kemény megkötöttség, de a szolgálatot letéve egy megbecsült hivatás művelőiként szabad emberek lesznek. Ma nehéz elképzelni, mekkora tekintélye volt akkor egy „udvarképesnek” számító aktív tisztnek.

Martin úgy gondolta, hogy a honvédségtől háromévi csapatszolgálat után, főhadnagyi rangban, tisztességgel jelentkezhet még az orvosi egyetemre. Ezek döntő súllyal estek latba a továbbtanulást illető, végső elhatározásában.

Ludovikás pályázatukban barátaival mindhárman a páncélos fegyvernemhez jelentkeztek első helyen. Amikor arra intették őket, hogy a harckocsiban meg is lehet halni, kifejtették, hogy mennyivel jobb az, mint a repülőhalál, hiszen ott át kell élni a zuhanást, a tengeralattjáróban a fulladást, míg a kilőtt harckocsiban egy pillanat alatt a másvilágra kerülnek. (Az már csak a sors keserű fintora, hogy az 1944. augusztus 20-án avatott páncélos osztálya hat hősi halottjából egyiket sem harckocsiban érte a halál. Első hősi halott osztálytársa, ifj. vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc, „Cini” is kimászott kilőtt Toldijából, és szovjet géppisztolysorozat végzett vele közelharcban.) A három barát azonban túlélte a háborút.

*

A magyar hivatásos honvédtisztképzés főiskoláira, a M. Kir. Honvéd Ludovika Akadémiára és társintézetébe a M. Kir. Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémiára a negyvenes években két irányból lehetett bejutni: a reáliskolának megfelelő, de katonai előképzést is nyújtó honvéd középiskolai nevelőintézetek egyikét elvégezve közvetlenül, illetve polgári középiskolai érettségi, akadémiai előfelvételi, egy éves tényleges karpaszományos legénységi szolgálat (benne a tartalékos tiszti iskola I. évfolyamának sikeres elvégzése), majd egy második felvételi vizsga sikeres letétele után.

A tartalékos tisztképzés az általános hadkötelezettség keretében történt. A középiskolát eredményesen elvégzett (az érettségi nem volt követelmény) sorozottak, majd alkalmasság esetén 20 évesen behívták zubbonyuk ujján, megkülönböztetésül ún. karpaszományt viseltek, piszkos munkától mentesítve voltak és kétévi szolgálat, valamint a tartalékos tiszti iskola két évfolyamának elvégzése után tisztjelölti (zászlósi) előléptetésre számíthattak. Az akadémikus-jelöltek (röviden „aksjelöltek”) számára – akikre egyébként valóban illett az önkéntes jelző – ebből egy évet írtak elő.

Az akadémiára kétszeri felvételi vizsga vezetett. Írásos jelentkezés (az első szűrő) után mindhárman behívót kaptak és lelkesen készültek az első felvételire augusztus végén. A felvételi vizsgatárgyak közt ábrázoló geometria, matematika,

magyar nyelv (főleg helyesírás) szerepelt, emellett a fizikai alkalmasság számított. Orvosi vizsgán fogyatékosként egyedül a rövidlátást fogadták el -4 dioptriáig. Tudni kellett úszni, kerékpározni, bizonyos időn belül futni. Némi szertornát is megköveteltek.

Mindhárman megfelelték és páncélos alakulathoz kaptak behívót, Szántó János a 3/1. harckocsi zászlóaljhoz, Munkácsra, ő, együtt Wels Pistával, a 4/1. harckocsi zászlóaljhoz, Szilágysomlyóra került.

1941. október 13-án be kellett vonulniuk a szilágysomlyói laktanyába, az egyéves ún. csapatbiztosítást megkezdésére. 13-án reggel – még utoljára elegáns civilként – konfliktusra pakolták a katonaládáikat, és elhajtattak a város szélén épült laktanyához. Erre így emlékszik vissza a szüleinek írt levélben: *„A laktanyában már nagy tömeg volt. Bevezettek egy kiürített hálóterembe és két csoportra osztottak... A karpaszományosokat különválasztották. Orvosi vizsga következett, sokadszor – megfeleltünk. A harckocsi zászlóalj parancsnoka, dr. vitéz Balsay László őrnagy rövid üdvözlőbeszédet intézett a bevonultakhoz, s máris a századkörletben találtuk magunkat. Egy Hegyi Aladár nevű karpaszományos tizedes (később hadapród őrmester) beavatott a külön művészetet jelentő ágyazás és polcrend titkaiba. Délután beöltöztünk. Az egyenruházatot a honvédségnél négy kategóriába sorolták: új, hadi használható, gyakorló, selejt. Katonatörténetekben közhelynek számít, hogy a raktárban mindenki pokrócára odadobtak egy-egy darabot (rohamsisakot, csajkát, kulacsot, kenyérszakot, zubbonyt, nadrágot, bakancsot, sapkát, köpenyt, váltás fehérneműt, kapcát) persze »gyakorló« minőségben, aztán cseréltünk. Aki nem talált megfelelőt, kérhetett másikat, de azt hamar megtanultuk, hogy nem jó feltűnni, nem jó, ha úgy mond »kiszúrják« az embert.»*

A beszámolójában a körletről a következőket írta: *„A századkörlet legénységi hálótermében mintegy negyven, újabban rendszeresített stabil Árkay-ágy várt bennünket, kettesével csoportosítva. A matracként szolgáló szalmazsákról hamarosan kiderült, hogy nincs sarkosra tömve. Szalma persze volt, így mindjárt ebbe is bele kellett tanulnunk. Az aksjelöltek nyolcan, rajparancsnokukkal a terem végén kaptak helyet (magam Pistával párban). Fejünk fölött polc az összehajtott köpenynek, rohamsisaknak. Katonaládánkat (köznapiasan »kuffer« volt a neve) az ágyvég alá kellett tolni, »elvágólag«. Meleget – később – egy hatalmas fafűtéses cserépkályha szolgáltatott, no meg a testünk. A hideg vizes mosdó és a piszoár a terem végéből, a melléklépcsőházból nyílt. A vizet az udvaron lévő artézi kútból motorral pumpálták fel naponta egy-két órára, de a harmadik emeletre nem mindig jutott. A meleg vizet elfelejthettük. Vécét a románok az új épületbe csak a tiszték és tiszthelyettesek számára terveztek, így »komolyabb ügyek« tekintetében az udvaron létesített, mintegy 40 férőhelyes, nyitott reterátra kellett járnunk.»*

A konyha az épületen kívül volt, mindvégig, hóban, fagyban álldogáltak az udvaron sorban, a „gulyáságyúk” előtt, kezükben az alumínium „evőcsészével” (ez volt a csajka kincstári neve).

A napirend szerint reggel 6.00-kor ébresztő, 6.30 csukló (reggeli torna) – időjárástól függetlenül – az udvaron, 7.00 mosdás (már ha volt víz a mosdóban), 7.30 reggeli, 8.00 sorakozó az udvaron, majd kiképzés a szakaszparancsnokuk vezetésével 11.00-ig. 11.30-kor ebéd, 12.00–14.00 között pihenő (cipő- és ruhatisztítás, gombfelvarrás stb.), 14.00–17.00 között kiképzés, 17.00-kor parancskihirdetés, levélkiosztás, 17.30-kor vacsora 18.00-tól 21.00-ig elméletileg pihenő, de a gyakorlatban fegyvertisztítás, majd ágyazás, mosdás. 20.45-kor mindenkinek ágyban volt a helye.

A karpaszományos raj persze könnyedén lett első a kiképzésben a

században. Elsajátították a „zárt rend” alakosságait, azon belül a díszlépéshez vezető „tagozott menetet”. Megtanulták és begyakorolták a puskafogásokat, és megismerték a 9 milliméteres Mannlichert.

A kihallgatás afféle mustrát jelentett, amelyet reggelenként a századparancsnok tartott. Négy témaköre volt: jelentés, kérelem, panasz, rendelés. A kérelmek főként rendkívüli szabadságra vagy eltávozásra vonatkoztak, a „rendelés” valamelyik előjáró, vagy éppen feljebbvaló által függelem-, vagy fegyvelemsértés miatti odarendelést jelentett.

Hamarosan ízelítőt kaptak a katonaságtól elválaszthatatlan, egyben elkerülhetetlen három sajátságából, az esetenkénti kapkodásból, a sorban állva véget nem érő várakozásból és az előjárók „hegyibeszédeiből”. Meg kellett barátkozniuk a komiszkenyérrel (másfél kilót kaptak két napra). Reggelire fél liter cukros pótkávé (Franck) járt. Ebédre rendszerint lebbencs-, bab-, vagy lencseleves, utána elrágathatatlan marhahús és főzelék, vagy krumpli volt a menü; hétfőn és pénteken főtt tészta. A vacsorára valamilyen levest kaptak, néha húscsapatokkal. Vasárnap ehetőbb volt a hús (disznóhús), de a köret hasonló, a vacsorát (egy-egy darab kolbászt, vagy túró) már délben kiadták. Két pengő volt a zsold 10 naponként, amiből éppen egy *stangli* (100 darab) Honvéd cigarettára telt. Rádió nem létezett, villany is csak bizonyos napszakokban volt.

Először a gyalogos kiképzés folyt, éjjeli gyakorlaton vettek részt: éjjeli látást, harcot, rakétákat mutattak be. Ezután a híradós-rádiós kiképzés következett. Megtanulták a morze-ábécét, megismerkedtek a Toldiban lévő R4-es rádióval, a gégemikrofonnal. Gépkocsi-vezetői (elsősorban persze tehergépkocsi-vezetői) kiképzésre csak a „karpiskolában” kerül sor, de a motortani és harckocsi-szerkezeti alapismereteket már az újonckiképzés keretében elsajátították.

December 6-án, a *kormányzó úr* neve napján lezajlott az eskü, majd december 20-tól 28-ig karácsonyi szabadságra hazautaztak.

Újév után aksjelöltként nyolcadmagával és a zászlóalj behívott karpaszományosaival útba indították a tartalékos tiszti iskolára, Rimaszombatba. A harckocsi zászlóalj iskolára vezényelt rimaszombati, rétsági, munkácsi és szilágyosmlyói karpaszományos állomány 1942. január 7-én a Horthy Miklós Laktanyába vonult be. A farkasordító hideg (-30 fok) ellenére máris folytatódott gyalogsági kiképzés.

Január 27-ei, szüleinek írt levele további részletekkel szolgál az oktatásról is: „... *Naponta hét óránk van: délelőtt 4, délután 3. Kimenő szerdán, szombaton és vasárnap kimaradással, éjfélig. A többi napokon kötelező ismétlés este 6-tól 9-ig. Hetenként 39 óránk van, közel 20 tantárggyal... Mindenesetre tanulunk már autót vezetni, sajnos azonban csak ritkán kerül az emberre a sor.*” Őt, alapvető fontosságú könyvből tanultak: az 1939-es kiadású Katonai Zseblexikonból, Molnár Gyula gépkocsizó őrnagy Gépkocsi Alapismeretek című tankönyvéből, a szolgálati szabályzatból és a harcászati szabályzatból (E-I. 1. rész: Harcászati elvek, 2. rész: Alaki határozványok és műszaki adatok, valamint Harcászati Szabályzat. E-2: Csapatgyakorlati Utasítás a M. kir. Honvédség részére). Tanultak gépkocsi- és harckocsi-szerkezettant, tovább folyt gyalogos kiképzésük, zártrendi (fegyelmező) gyakorlatokat végeztek, tantermi foglalkozásokon térképet rajzoltak, szoba- és szerelvényvizsgálaton estek át.

A laktanyai és kiképzés során átélt szigorról leveleiben gyakran írt szüleinek. Apja – aki állóképességénél, önfegyelménél, bátorságánál fogva békében, háborúban, fogságban egyaránt a tartalékos tiszt mintaképe volt – tapasztalataiból, életbölcseletéből az alábbiakat adta át: „... *Egy dologra feltétlenül figyelmeztetni*

szeretnék: Te aktív tiszt akarsz lenni. Ezért figyelj meg mindent a legpontosabban. Amit jónak találsz, azt majd annak idején ugyanúgy csináld; amit azonban rossznak, igazságtalannak és ügyetlennek tartasz, azt, ha hatalmadban áll, javítsd ki. Sok katonád hálás lesz ezért és jó szolgálatot teszel vele hazádnak. Mert a katonai szellem egészen másképp alakul a laktanyában, ha mindenki bár szigort, de igazságosságot és tisztességet talál...”

Tavasszal a terepen végrehajtott gyalogsági gyakorlattal megkezdődött a kiképzés, többnyire a dimbes-dombos Pokorágyon. Puskával végrehajtott éleslövészetre is sor került, de harckocsiról a terepen szó sem volt. Csak a laktanyában álló két Toldiba bújhattak és tanulhatták meg alkatrészeit töviről hegyire. A géppuska és a nehézpuska kezelését főleg kisserelve gyakorolták be. Tehergépkocsi-vezetői vizsgára készülve vezetési gyakorlatokat végeztek, majd májusban forgalmi szabályzatból (ma KRESZ-nek hívják), szerkezetanból és vezetésből le is vizsgáztak.

Szilágysomlyóra visszaérkezve jelentette eredményét, és iskola harmadikként tíz nap jutalomszabadságot kapott. A századnál a hét egy napján gyalogsági kiképzés folyt, a többi napokon a rádiós csoporthoz osztották be őket. Június végén megérkezett előléptetése: tizedes lett. Az aksjelölt karpaszományosok – köztük Martin Kornél is – időt kaptak a felvételre történő felkészülésre, és a század könyvtárát is a rendelkezésükre bocsátották. A Ludovikától megkapták a második felvételi vizsga anyagát.

Martin a Ludovikához vezető út három akadályát sikerrel vette, az első a felvételi volt, amit a tisztiiskola és a csapatparancsnoki minősítés követett. Negyedikként már csak a második felvételi hiányzott. Szeptember elsején harminc nap vezénylési szabadságot kapott, búcsút mondott a 4/1. harckocsi zászlóaljnak, készült a szeptemberi, kilenc tárgyból álló (többek között szolgálati és harcászati szabályzat, tereptan, fegyvertan, becsületügy stb.) második akadémiai felvételi vizsgára.

Amikor a második felvételi vizsgán is sikerrel helytállva 1942. október 1-jén elkezdte az akadémiát, a II. világháború már a negyedik évébe lépett. A szovjetek elleni villámháborús győzelem reménye elszállt. Magyarország második éve hadban állt, a 2. magyar hadsereg a Don partját védte. A páncélos csapatnem² nagyszabású fejlesztését ekkorra már visszafogták a légierő javára.

A korábbi évhez képest csupán negyedannyi elsőévest vettek fel. A 21 fős osztálylétszámból 10 katonai nevelőintézetet végzett, 11 fő civil (a már ismert módon) érettségi és egyéves csapatszolgálat, illetve a tartalékos tiszti iskola 1. évfolyamának elvégzése után karpaszományos tizedesként jutott el odáig.

Nehéz napok, hetek, hónapok következtek. A háború és az ország helyzete miatt a III. éveseket 1942. december 6-án váratlanul felavatták. Alig nyolc hónap múlva, 1943. augusztus 20-án újabb avatásra került sor.

Pénzes János: Emlékek útját járva 1942–1944 című könyvében Martin Kornél írásában visszaemlékszik az akadémikus páncélos század életére, tisztikarára, osztálytársaira, az őszi hadgyakorlatra, a Komárom Duna-parti barakk táborra, Esztergom táborra, védőszentjük Szent Kristóf napjára.

*

1944. augusztus 20-án öt és huszonegy társág páncélos hadnaggyá avatták. Az 51.

² Az akkori szervezés és nomenklatúra szerint a gyorsfegyvernem kebelébe három csapatnem tartozott: a lovasság (huszárok), a páncélosok és a gépkocsizó lövészek a kerékpárosokkal.

páncélgéppágyús zászlóaljhoz vezényelték, majd novemberben a Szent László hadosztály³ felderítő osztályához került. A hadosztály német parancsra kapott feladatát – az Ipoly folyó mintegy 12 kilométeres szakaszának védelmét – egy héten keresztül teljesítette, feltartóztatva a támadó szovjet erőket, biztosítva ezzel az északabra harcba álló német páncélos-kötelékek visszavonulásának útját. E harcokban – különösen a letkési hídfő, majd a környező Ipoly-szakasz védelmében – a hadosztály színe-java, az I/II. ejtőernyős zászlóalj, a repülő-lövészezred két zászlóalja, a felderítő osztály, a két rohamtüzér osztály és az utászzászlóalj súlyos veszteségeket szenvedett. Minthogy a visszavonulás útját számukra sem a hadosztály vezetése, sem a német hadvezetés nem biztosította, az Ipoly és Garam között az 1. közepes aknavető tüzérosztállyal együtt legnagyobb részben felmorzsolódott.

Martin hadnagy az Ipoly menti elhárító harcok során, december végén, az I/II. ejtőernyős zászlóalj töredékével együtt szovjet gyűrűbe került. 1944. december 27-én esett hadifogságba.

*

28-án derült, fagyos reggelen sorakoztatták fel a hadifoglyokat. A legénységgel, főleg ejtőernyősökkel és a felderítő osztály, köztük szakasza tucatnyi megmaradt katonájával együtt mintegy hatvanan lehettek.

A *po pjaty* vezényszó jelentését és a *davaj* szót már előző nap megtanulták: ötösével kellett sorakozniuk a könnyebb számolás érdekében, néha naponta többször, a fogság során mindvégig. Egy ócska, hátul kitört, rövidszárú kozákcsizmát kapott a halina csizmája helyett, amely kegyetlenül szorította.

Megindult kelet felé az Ipolyi hátságra érve széthúzódott, lelassult a menet. A Burda hegy tömbjét keletről megkerülve, Helembánál átkeltek az Ipolyon vert masszív, széles, harckocsikra méretezett fahídon, és felkapaszkodtak a Börzsöny hegyi útján Márianosztraig. Az egykori női fegyház átmeneti fogolytáborként szolgált. A december 29-e délelőtt a tisztek kihallgatásával telt el, délután pedig útnak indították a menetet.

Másnap már induláskor irgalmatlanul fájt a lába, szerencsére csak tízegynéhány kilométert kellett megtenniük, hogy Rétságon át Bánkra érjenek. Az már fogolytábor volt, szögesdróttal körülvéve. Újabb számolás, motozás következett,

³ „Hazánknak a keleti veszedelemmel: a szovjet bolsevizmussal vívott élet-halál harcában, a még rendelkezésre álló emberanyag legjavából egy új elithadosztályt, a Szent László hadosztályt állítom fel” – így hangzott 1944. október 12-én az akkori honvédelmi miniszter, a nyilas időkben öngyilkosságot elkövetett vitéz csatai Csatai Lajos rendelete. A hadosztály formális megalakulása 1944. október 17-én a kelenföldi Károly-laktanyában történt, egyben itt kezdődött meg a tényleges szervezés is. A hadosztály parancsnokává vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagyot nevezték ki, aki már az első világháborúban, hadapródként, legénységi arany vitézségi érmet szerzett, a második magyar hadseregben, pedig a doni áttörés után, mint a 43. gyalogezred parancsnokát a Márki-völgyben, majd az Oszkol-völgyben tanúsított szívós ellenállásért többszörösen kitüntették. A hadosztály vezérkari főnöke vitéz Lajos Árpád vezérkari őrnagy volt. A Szent László hadosztály elit jellegét egyrészt a zömét kitevő válogatott gyalogsági alakulatok harcos szelleme, másrészt az átlagot meghaladó képzettsége és - nem utolsósorban - a harctapasztaltsága biztosította volna. A még szervezés- kiképzés alatt álló, de a német hadvezetés parancsára máris ide-oda dobált hadosztálynak már novemberben – a két ejtőernyős zászlóaljnak és közepes aknavető tüzérosztályának rendkívüli harci teljesítménye nyomán – félelmetes híre volt. Az eleve csökkentett hadrenddel tervezett és igazából soha teljes értékűvé nem vált hadosztály első együttes bevetésére részint leharcolt, nagyrészt alig, vagy félig kiképzett - köztük más okból is minimális harcértékű – alakulatokkal, december utolsó harmadában került sor.

főleg bicskát, borotvát kerestek. Sikerült megmentenie a keresztapjától a konfirmációra kapott arany pecsétgyűrűjét. Szájába vette, a módszer végig bevált, a gyűrűje ma is megvan. A csizmát sikerült egy még ócskábbra, de nagyobbra cserélnie.

Január 4-én útba indították őket. Keletnek tartottak, majd, valahol a Galga mentén, dél felé fordultak és mintegy 40 kilométer megtétele után megszálltak Acsán. Másnap továbbra is a Galga mentén folytatódott a menet. Jászfényszarun túl, egy földszintes, elhagyott kastélyfélében szálltak meg. Január 6-án őreik ismét útba indították őket, az alig több mint 10 kilométerre lévő Jászberény hatalmas, hadifogolytáborra alakított laktanyájába mentek. Nagy meglepetésére Palágyi Tivadar utász hadnaggyal, akadémiaközi öttusabajnok évfolyamtársával hozta össze a sors. Kiderült, hogy Palágyi a Szent László hadosztály utász zászlóaljának tisztjeként, vele egy napon esett fogságba!

Január 20-án elhagyták a tábor, és negyvenesével a marhavagonként ismert G-kocsikba terelték őket. Kétnapi dőcögés, álldogálás után megérkeztek Mezőtúrra. Ottani semmittevésükben csak a ritkán egyező létszám miatti ácsorgással fűszerezett napi kétszeri sorakozó jelentett némi testmozgást. A nap tetvészkedéssel és a hazánk fiaira olyannyira jellemző örökös vitatkozással telt el. Február 18-án a debreceni fogolytáborba, a Pavilon laktanyába kerültek át.

*

Debrecenben 1945. március 4-én a Szövetséges Ellenőrző Bizottság a foglyokat, mint az új magyar demokratikus hadsereg magvát átadta a magyar kormánynak. A 6. hadosztály megalakulásának március 4-ei ünnepségéről az alábbiakat írta: *„Az előkészületek legnagyobb gondját a ceremóniát befejező díszmenet összeállítása jelentette. Valahogyan mégiscsak sikerült három egyenruhás századot alakítani. A laktanyaőrség ügyeletes tisztjeként a főépület mellvédjének bal szélén álltam, az átadó szovjet tiszték és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság brit és amerikai delegáltjai középen csoportosultak. Nem is a díszmenettel volt a baj, hanem a nyomorúságos állapotú egyenruhákkal, lábbelikkel.”*

Debreceni laktanyaéletük egyetlen jelentősebb eseménye a március 15-ére időzített eskütétel volt. Alig háromnegyed éven belül immár harmadszor (a hadnaggyá avatásakor és 1944. október 15-én) tette le az esküt.

A 6. hadosztály 1945. április 19-én megindult a hadműveleti területre. Szerelvényük Rákosrendezőn, Székesfehérváron, Körmenden át Burgenlandig vonult. Martin Kornél a légvédelmi gépágyús ütegben szolgált.

Alkalmazásukra már nem került sor. Május nyolcadikán kapták a hírt, hogy „lefűjták a gyakorlatot.” Így csúfolták minden idők legvéresebb világháborújának végét értét. Alakulata, a 6. ö. légvédelmi gépágyús üteg, 1945. május közepétől Móra telepítve a dunántúli vasútvonal biztosításban vett részt.

*

Martin Kornél hadnagy, élve a lehetőséggel, 1946. január 20-án benyújtotta a hivatásosból szolgálaton kívüli állományviszonyba helyezésre irányuló kérelmét a honvédelmi miniszter úrnak. Szolgálaton kívüli viszonyba helyezése február 15-ei hatállyal megtörtént.

Lezárult hát katonai pályája végjátéka. Édesapját a budapesti ostromban veszítette el, így nem gondolhatott egyetlenre, özvegy édesanyja és nagymama

mellett munkát kellett vállalnia. Családjuk öreg barátjának közel fél évszázada alapított drogériája volt a Vámház körúton. Igaz, az ostrom alatt teljesen kifosztották, de a patinás hely, a név megmaradt. Kérésére hajlandónak mutatkozott, hogy a részben már működő céghez gyakornokként felvegye, és képzését az akkor még tekintélyes, képesítéshez és engedélyhez kötött szakmában biztosítsa. Kitanulta a drogista szakmát. 1952-ben, amikor már társulhatott volna a tulajdonossal, a Rákosi-rendszer tönkre tette a patinás céget.

Hónapokig volt munka nélkül. 16 helyről utasították el, amikor értesültek Ludovikás múltjáról. Így – hasonlatosan oly sok társához – ő is belekényszerült az össznépi hazudozásba: életrajzában tartalékos hadnagynak „minősítette” magát. Egy évet a Gyógyáruértékesítő raktárában töltött. 1953-ban az Egyesült Izzó kutatóintézetébe került. 1954-ben, Nagy Imre miniszterelnöksége idején felvették a Budapesti Műszaki Egyetem esti tagozatára, ahol 1960-ban kitüntetéses vegyészmérnöki oklevelet szerzett.

1966-ban nyelvtudása és speciális szakmai ismeretei alapján egy féléves ösztöndíjat nyert a Frankfurt am Main egyetemének fizikai-kémiai intézetébe, ahol vákuumtechnikai abszorpciós mérőműszerek hazai honosítása volt a feladata. Az ott nyújtott teljesítmény alapján 1973-tól két éves meghívást kapott Saarbrücken egyetemének fizikai-kémiai intézetébe, ahol a kizáró (gél)kromatográfiás morfológiai vizsgálati területen, 1975-ben summa cum laude természettudományi doktori fokozatot szerzett. Hosszabbítási kérelmet adott be, amelyet nem támogattak. Hazatérése után mellőzték, végül 1981-ben – élve a röntgen-munkaterület nyújtotta karkedvezményrel – nyugdíjazását kérte.

A tönkretett mérnöki pálya utáni szerény nyugdíját az infláció a magyar átlagnyugdíj szintjére süllyesztette. Felesége végig mellette állt és vállalta az áldozatokat. Nyugaton élő lánya támogatásának is köszönhetően szükségét nem szenvedtek.

* * *

A rendszerváltozás után új tevékenység tölti ki napjait: emlékiratokat ír, aktív szerepet vállalt az évfolyam hősi halottai emléktáblájának felállításában.

Martin Kornél 1992. augusztus 17-én, a hadnaggyá avatása közelgő 48. évfordulóján a következő ars poeticát fogalmazta meg: *„Igy alakult egy, a hivatását alig megkezdő ludovikás tiszt életútja a veszített háború után. Sok máshoz képest szerencsésnek mondhatta magát, nem tartóztatták le, nem ítélték el, nem verték meg, nem kínozták meg. A potenciális üldöztetést, az örökösen hátrányos helyzetet, a folytonos megfélemlítést, az ezekből eredő, soha meg nem térülő anyagi veszteséget, a soha ki nem heverhető lelki traumát ugyan ki tudná felmérni és ugyan mi végre?”*